

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο Αντιφώντας (480-411 π.Χ.), πρώτος ρητοροδιδάσκαλος και λογογράφος της αρχαιότητας, κατέχει σπουδαία θέση στην ιστορία του Δικαίου, καθώς εγκαινίασε τη γραφή δικανικών λόγων στο σύστημα των Αττικών λογογράφων.

Από τα εξήντα έργα του – τα πρώτα μνημεία στη δικαστική ρητορική - άρτια διασώθηκαν τα σχετικά με το φονικό δίκαιο, όπου διακρίνει κανείς τα χαρακτηριστικά του αρχαϊκού ύφους, την ακριβολογία, την περιεκτικότητα, την αρμονία του λόγου, την ορθοέπεια, τη συμμετρία των προτάσεων, τη μέχρι δραματικότητας περιγραφική δύναμη.

Στις τρεις Τετραλογίες, έργα με υποθετικά σενάρια, γραμμένα για τους μαθητές της ρητορικής σχολής του, κυρίως για να ασκηθούν στο πεδίο της επιχειρηματολογίας, αποτυπώνεται έντονα το πνεύμα του συνηγούρου.

Στο απόσπασμα αυτής της εικονικής δίκης ο ρήτορας δίνει έμφαση στις πιθανότητες ενοχής και επιχειρεί, διεμβολίζοντας τους δικαστές με ενοχικές φοβίες, να τους μεταφέρει στη μελλοντική δυσπραγία της πόλης, σε περίπτωση που δεν αποφασίσουν να καταδικάσουν τον κατηγορούμενο.

Ἀντιφώντος, Τετραλογία Α' α, Κατηγορία φόνου ἀπαράσημος, 10-11

Ἐξελεγχόμενος δ' ὑπό τε τῶν εἰκότων ὑπό τε τῶν παραγενομένων, οὐδενὶ τρόπῳ οὔτε δικαίως οὔτε συμφερόντως ἀπολύοιτ' ἂν ὑφ' ὑμῶν. οἷ τε γὰρ ἐπιβουλεύοντες ἀνεξέλεγκτοι ἂν εἶεν, εἰ μὴθ' ὑπὸ τῶν παραγενομένων μὴθ' ὑπὸ τῶν εἰκότων ἐξελέγονται· ἀσύμφορόν θ' ὑμῖν ἐστὶ τόνδε μιᾶρον καὶ ἀναγνον ὄντα εἰς τε τὰ τεμένη τῶν θεῶν εἰσιόντα μαιίνειν τὴν ἀγνείαν αὐτῶν, ἐπὶ τε τὰς αὐτὰς τραπέζας ἰόντα συγκαταπιμπλάναι τοὺς ἀναιτίους· ἐκ γὰρ τούτων αἶ τ' ἀφορία γίνονται δυστυχεῖς θ' αἱ πράξεις καθίστανται. οἰκείαν οὖν χρῆ τὴν τιμωρίαν ἡγησαμένους, αὐτῷ τούτῳ τὰ τούτου ἀσεβήματα ἀναθέντας, ἰδίαν μὲν τὴν συμφορὰν, καθαρὰν δὲ τὴν πόλιν καταστήσαι.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

«Ἐξελεγχόμενος δ' ὑπό τε τῶν εἰκότων ὑπό τε τῶν παραγενομένων»

ἐξελέγχομαι: αποδεικνύομαι ένοχος, καταδικάζομαι

τὸ εἶκος: (οὐδέτερο ἀπὸ τὴν οὐσιαστικοποιημένη μετοχή του ρ. εἶκος) πιθανό, λογικό, πιθανότητα

παραγίγνομαι: παραβρίσκομαι (η μετοχή «οἱ παραγενόμενοι» = οἱ μάρτυρες)

«οἷ τε γὰρ ἐπιβουλεύοντες ἀνεξέλεγκτοι ἂν εἶεν»

ἐπιβουλεύω: σχεδιάζω κάτι εναντίον κάποιου, μηχανεύομαι, συνωμοτώ, έχω κακές προθέσεις, επιβουλεύομαι

«ἐπὶ τε τὰς αὐτὰς τραπέζας ἰόντα συγκαταπιμπλάναι τοὺς ἀναιτίους»

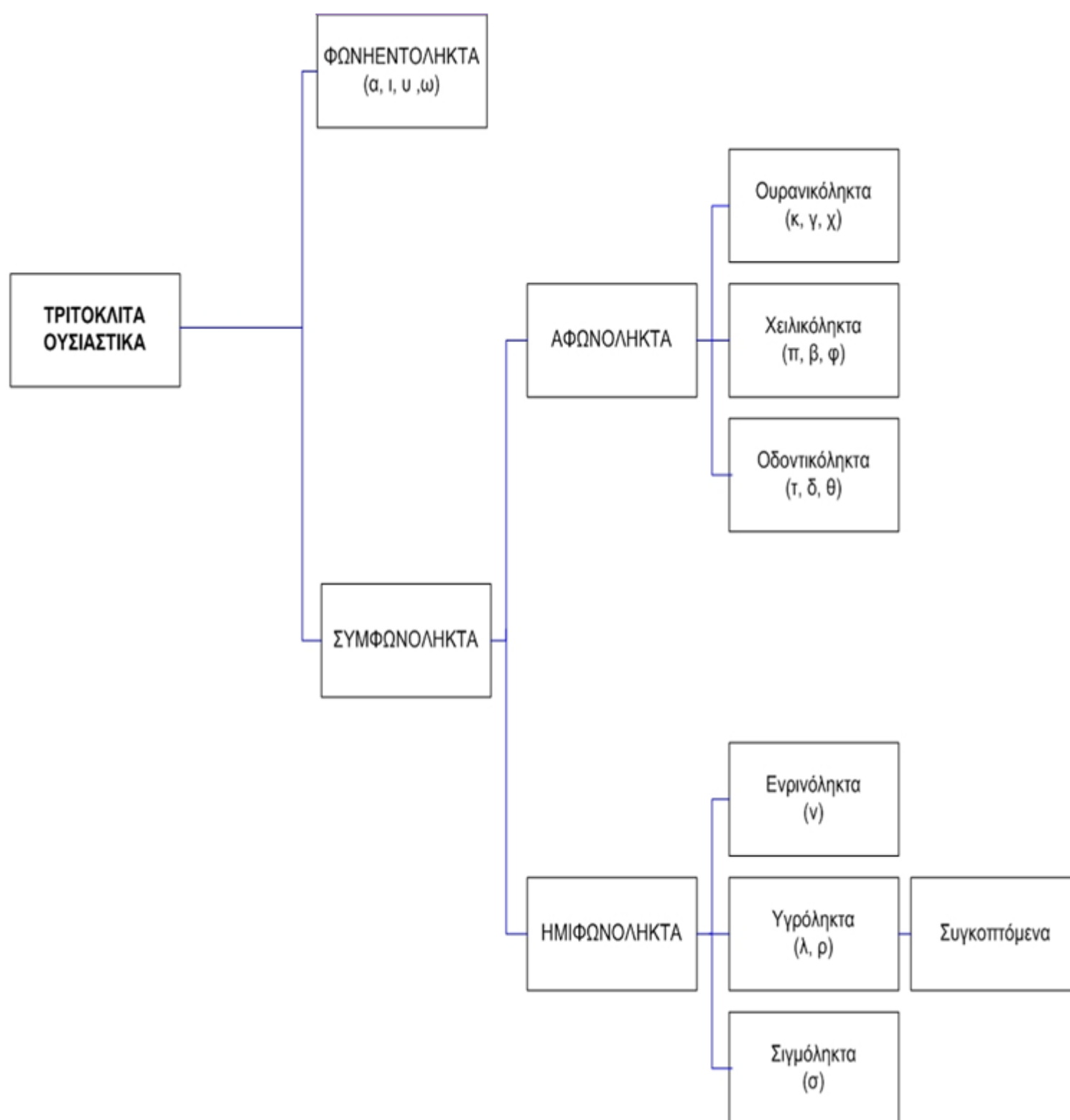
συγκαταπίπλημι: συμπληρώνω, γεμίζω μαζί με άλλον, τρώω και πίνω στο ίδιο τραπέζι με άλλους

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Αφού και από τις πιθανότητες και από τους μάρτυρες αποδεικνύεται ένοχος, με κανέναν τρόπο, ούτε δίκαια ούτε ωφέλιμα δεν θα μπορέσετε να τον αθώσετε. Διότι και όσοι επιβουλεύονται τις ζωές των άλλων είναι δυνατό να απαλλαγούν από την κατηγορία της ενοχής, αν η ενοχή τους δεν αποδεικνύεται ούτε από τους μάρτυρες, ούτε από τις πιθανότητες· και σε σας είναι ασύμφορο αυτός εδώ ο μιᾶρος και μολυσμένος να μπαίνει στους ναούς των θεών και να βεβηλώνει την ιερότητά τους, να πηγαίνει στα ίδια τραπέζια με τους αθώους και να τους μαγαρίζει ολότελα με τη μιᾶρότητά του· γιατί απ' αυτούς τους μiasμένους προέρχεται η αφορία και αποτυγχάνουν οι ενέργειες της πόλης. Πρέπει λοιπόν, αφού θεωρήσετε την τιμωρία προσωπική σας υπόθεση και επιρρίψετε σ' αυτόν τον ίδιο την ευθύνη για τα ασεβήματά του, να καταστήσετε αφενός τη συμφορά προσωπική του υπόθεση και αφετέρου την πόλη καθαρή από το μαγάρισμά του.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΤΡΙΤΗΣ ΚΛΙΣΗΣ

Τα τριτόκλιτα ουσιαστικά του κειμένου:

«τὰ εἰκότα», «τὰ τεμένη», «αἱ πράξεις», «τὰ ἀσεβήματα», «πόλις».

Για τη διεξοδική μελέτη των ουσιαστικών της τρίτης κλίσης βλέπε στην αντίστοιχη ενότητα της Γραμματικής: [Ουσιαστικά - Τρίτη κλίση ουσιαστικών](#)

Τα ουσιαστικά της αρχαίας ελληνικής που δεν κλίνονται ομαλά διακρίνονται σε:

1. Ανώμαλα κατά το γένος.
2. Ετερόκλιτα.
3. Μεταπλαστά.
4. Ιδιόκλιτα.
5. Άκλιτα.
6. Ελλειπτικά.

Για τη διεξοδική μελέτη των ανωμάτων ουσιαστικών βλέπε στην αντίστοιχη ενότητα της Γραμματικής: [Ουσιαστικά -](#)

ΤΡΙΤΟΚΛΙΤΑ ΕΠΙΘΕΤΑ

Τα τριτόκλιτα επίθετα διαίρονται κατά τον χαρακτήρα τους σε φωνηεντόληκτα και συμφωνόληκτα:

A. ΦΩΝΗΕΝΤΟΛΗΚΤΑ ΕΠΙΘΕΤΑ ΤΗΣ Γ' ΚΛΙΣΗΣ

- α) Τρικατάληκτα σε -υς, -εια, -υ, π.χ. ό βαθύς, ή βαθεία, τó βαθύ.
- β) Δικατάληκτα σε -υς, -υ, π.χ. ό, ή εϋβοτρυς, τó εϋβοτρυ.

B. ΣΥΜΦΩΝΟΛΗΚΤΑ ΕΠΙΘΕΤΑ ΤΗΣ Γ' ΚΛΙΣΗΣ

- Αφωνόληκτα:
  - α) Τρικατάληκτα σε -ας, -ασα, -αν, π.χ. ό πᾶς, ή πᾶσα, τó πᾶν
σε -ων, -ουσα, -ον, π.χ. ό έκών, ή έκούσα, τó έκόν.
  - β) Δικατάληκτα σε -ις, -ι π.χ. ό, ή εϋχαρις, τó εϋχαρι
σε -ους, -ουν π.χ. ό, ή δίπυς, τó δίπυ.
  - γ) Μονοκατάληκτα (με δυο γένη), π.χ. ό, ή πένης.
- Ενρινόληκτα – Υγρόληκτα:
  - α) Ενρινόληκτα Τρικατάληκτα σε -ας, -αινα, -αν, π.χ. ό τάλας, ή τάλαινα, το τάλαν.
  - β) Ενρινόληκτα Δικατάληκτα σε -ων, -ον, (γεν. -ονος), π.χ. ό, ή εϋδαίμων, τó εϋδαιμον σε -ην, -εν, (γεν.-ενος), π.χ. ό, ή ἄρρη, τó ἄρρη.
  - γ) Υγρόληκτα Δικατάληκτα σε -ωρ, -ορ (γεν. -ορος), π.χ. ό, ή ἀπάτωρ, τó ἀπάτωρ.
  - δ) Υγρόληκτα Μονοκατάληκτα (με δυο γένη), π.χ. ό, ή μάκαρ.
- Σιγμόληκτα δικατάληκτα σε -ης, -ης, -ες, οξύτονα και παροξύτονα, π.χ. ό, ή έπιμελής, τó έπιμελής.

Το τριτόκλιτο επίθετο του κειμένου:

δυστυχεῖς = ονομαστική πληθυντικού του θηλυκού γένους του τριγενούς και δικατάληκτου επιθέτου «ό, ή δυστυχής, τó δυστυχές».

Για τη διεξοδική μελέτη των τριτόκλιτων επιθέτων βλέπε στην αντίστοιχη ενότητα της Γραμματικής: [Επίθετα - Τριτόκλιτα επίθετα](#)

ΑΝΩΜΑΛΑ ΕΠΙΘΕΤΑ

Τα συνηθέστερα ανώμαλα επίθετα είναι τα εξής:

ό πολύς, ή πολλή, τó πολύ
ό μέγας, ή μεγάλη, τó μέγα
ό πρᾶος, ή πραεία, τó πρᾶον
και τα ελλειπτικά: ό, ή σῶς, τó σῶν και ό φρουδος, ή φρούδη (και ή φρουδος), τó φρουδον.

Για τη διεξοδική μελέτη των ανωμάτων επιθέτων βλέπε στην αντίστοιχη ενότητα της Γραμματικής: [Επίθετα - Ανώμαλα επίθετα](#)

Αρχικοί χρόνοι ρημάτων του κειμένου

- **Έξελεγχόμενος:** ονομαστική ενικού του αρσενικού γένους της μετοχής ενεστώτα μέσης φωνής του ρήματος «έξελέγχω».

Αρχικοί χρόνοι	
έξελέγχω	έξελέγχομαι
έξηλεγχον	έξηλεγχόμην
έξελέγξω	έξελεγχθήσομαι
έξηλεγξα	έξηλέγχθην
έξελέγξας ἔχω - έξηλεγχα	έξεληλέγμαι
έξελέγξας εἶχον - έξηλέγχειν	έξεληλέγμην

- **έπιβουλεύοντες:** ονομαστική πληθυντικού του αρσενικού γένους της μετοχής ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρήματος «έπιβουλεύω».

Αρχικοί χρόνοι	
έπιβουλεύω	έπιβουλεύομαι
έπεβούλευον	έπεβουλεύομην
έπιβουλεύσω	έπιβουλεύσομαι
έπεβούλευσα	έπεβουλεύσάμην - έπεβουλεύθην
έπιβεβούλευκα	έπιβεβούλευμαι
έπεβεβουλεύκειν	έπεβεβουλεύμην

- **είσιόντα:** αιτιατική ενικού του αρσενικού γένους της μετοχής του ενεστώτα του ρήματος «είσιμι».

Αρχικοί χρόνοι	
είσιμι	
είσηειν – είσηα	
είσελεύσομαι	
είσηλθον	
είσελήλυθα	

είσεληλύθειν

- **συγκαταπιμπλάναι:** απαρέμφατο ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρήματος «συγκαταπίμπλημι».

Αρχικοί χρόνοι	
συγκαταπίμπλημι - συγκαταπιμπλάω-ῶ	συγκαταπίμπλαμαι
συγκατεπίμπλην	συγκατεπιμπλάμην
συγκαταπλήσω	συγκαταπλήσομαι - συγκαταπλησθήσομαι
συγκατέπλησα	συγκατεπλησάμην - συγκατεπλήσθην
συγκαταπέπληκα	συγκαταπέπλησμαι
συγκατεπεπλήκειν	συγκατεπεπλήσμην - συγκατεπλήμην

- **ήγησαμένους:** αιτιατική πληθυντικού του αρσενικού γένους της μετοχής αορίστου του ρήματος «ήγέομαι – οὔμαι».

Αρχικοί χρόνοι
ήγέομαι-οὔμαι
ήγούμην
ήγήσομαι - ήγηθήσομαι
ήγησάμην - ήγήθην
ήγημαι
ήγήμην

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΤΟ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ: ΑΝΑΡΘΡΟ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ, ΕΝΑΡΘΡΟ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ

Α. Το άναρθρο απαρέμφατο.

Το **άναρθρο απαρέμφατο** διακρίνεται σε ειδικό και τελικό απαρέμφατο. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί στον λόγο ως:

1. **Υποκείμενο** σε απρόσωπα ρήματα και απρόσωπες εκφράσεις.
2. **Αντικείμενο** σε προσωπικά ρήματα.

3. **Κατηγορούμενο**, ιδιαίτερα σε άλλο έναρθρο απαρέμφατο.
4. **Επεξήγηση** σε ουσιαστικό, επίρρημα, ή ουδέτερο δεικτικής αντωνυμίας.
5. **Προσδιορισμός** της αναφοράς (απαρέμφατο της αναφοράς) όταν εξαρτάται από επίθετα όπως **άγαθός, άξιος, δεινός, ικανός** κ.ά.
6. **Προσδιορισμός** του σκοπού ή του αποτελέσματος όταν εξαρτάται από ρήματα που δηλώνουν **σκόπιμη ενέργεια, κίνηση** κ.ά.
7. **Β' όρος σύγκρισης**.
8. **Απόλυτο Απαρέμφατο**.
9. **Απαρέμφατο σε θέση ρήματος** σε απαρεμφατικές προτάσεις.

B. Το έναρθρο απαρέμφατο.

Το έναρθρο απαρέμφατο μπορεί να χρησιμοποιηθεί στον λόγο ως:

1. **Υποκείμενο** σε οποιοδήποτε προσωπικό ρήμα.
2. **Αντικείμενο** σε οποιοδήποτε (μεταβατικό) ρήμα.
3. **Κατηγορούμενο** με εξάρτηση από συνδετικό ρήμα.
4. **Επεξήγηση**, ιδιαίτερα σε ουδέτερο δεικτικής αντωνυμίας.
5. **Ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός**.
6. **Επιρρηματικός προσδιορισμός** εμπρόθετος ή πλάγιας πτώσης.

Για τη διεξοδική μελέτη του απαρεμφάτου βλέπε στις αντίστοιχες ενότητες του Συντακτικού: [Το απαρέμφατο - Έναρθρο απαρέμφατο](#) και [Το απαρέμφατο - Άναρθρο απαρέμφατο](#)

ΑΠΡΟΣΩΠΑ ΡΗΜΑΤΑ - ΑΠΡΟΣΩΠΗ ΣΥΝΤΑΞΗ

1. Τα απρόσωπα ρήματα και οι απρόσωπες εκφράσεις δέχονται ως υποκείμενο κυρίως άναρθρο απαρέμφατο ή δευτερεύουσα ονοματική πρόταση.
2. Η δοτική που συνήθως συνοδεύει τα απρόσωπα ρήματα και τις απρόσωπες εκφράσεις, δηλώνει το πρόσωπο στο οποίο αναφέρεται η έννοιά τους, το πρόσωπο δηλαδή για το οποίο υπάρχει ή γίνεται κάτι. Λέγεται **δοτική προσωπική** και αποτελεί το λογικό υποκείμενο του ρήματος.
3. Στην απρόσωπη σύνταξη υπάρχει ετεροπροσωπία.

α) «ἀσύμφορόν θ' ὑμῖν ἐστὶ τόνδε μιᾶρον καὶ ἄναγνον ὄντα εἰς τε τὰ τεμένη τῶν θεῶν εἰσιόντα μιαίνειν τὴν ἀγνείαν αὐτῶν, ἐπὶ τε τὰς αὐτὰς τραπέζας ἰόντα συγκαταπιμπλάναι τοὺς ἀναιτίους»

ἀσύμφορον (ἐστί): απρόσωπη έκφραση

μιαίνειν - συγκαταπιμπλάναι: υποκείμενα, τελικά απαρέμφατα

τόνδε: υποκείμενο των απαρεμφάτων, ετεροπροσωπία

τὴν ἀγνείαν - τοὺς ἀναιτίους: αντικείμενα των απαρεμφάτων αντίστοιχα

β) «οἰκείαν οὖν χρήν τὴν τιμωρίαν ἡγήσαμένους, αὐτῶ τούτῳ τὰ τούτου ἀσεβήματα ἀναθέντας, ἰδίαν μὲν τὴν συμφορὰν, καθαρὰν δὲ τὴν πόλιν καταστήσαι.»

χρή: απρόσωπο ρήμα

καταστήσαι: υποκείμενο, τελικό απαρέμφατο

ὕμᾱς: εννοούμενο υποκείμενο του απαρεμφάτου

τὴν συμφορὰν - τὴν πόλιν: αντικείμενα του απαρεμφάτου

ἰδίαν - καθαρὰν: κατηγορούμενα στα αντικείμενα του απαρεμφάτου αντίστοιχα

Για τη διεξοδική μελέτη της απρόσωπης σύνταξης βλέπε στην αντίστοιχη ενότητα του Συντακτικού: [Ἡ απρόσωπη σύνταξη](#).

ΟΙ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

εἰ μὴθ' ὑπὸ τῶν παραγενομένων μὴθ' ὑπὸ τῶν εἰκότων ἐξελέγονται: δευτερεύουσα επιρρηματική υποθετική πρόταση. Εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο εἰ και εκφέρεται με οριστική ενεστώτα («ἐξελέγονται»). Με απόδοση τη δυνητική ευκτική της κύριας πρότασης («ἂν εἶεν») σχηματίζεται ο υποθετικός λόγος του πραγματικού.

Υπόθεση: εἰ ἐξελέγονται (εἰ + οριστική)

Απόδοση: ἂν εἶεν (δυνητική οριστική)

ΟΙ ΜΕΤΟΧΕΣ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

ἐξελεγχόμενος: επιρρηματική αιτιολογική μετοχή, συνημμένη στο εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος «ἀπολύοιτ' ἂν» («οὗτος»).

τῶν παραγενομένων: επιθετική μετοχή που ενυπάρχει σε επιρρηματικό εμπρόθετο προσδιορισμό.

οἱ ἐπιβουλεύοντες: επιθετική μετοχή ως υποκείμενο του ρήματος «ἂν εἶεν».

ὄντα: επιθετική μετοχή ως επιθετικός προσδιορισμός στο υποκείμενο των απαρεμφάτων «μιαίνειν» και «συγκαταπιμπλάναι» («τόνδε»).

εἰσιόντα: επιρρηματική χρονική μετοχή συνημμένη στο υποκείμενο των απαρεμφάτων «μιαίνειν» και «συγκαταπιμπλάναι» («τόνδε»).

ἰόντα: επιρρηματική χρονική μετοχή συνημμένη στο υποκείμενο των απαρεμφάτων «μιαίνειν» και «συγκαταπιμπλάναι» («τόνδε»).

ἡγήσαμένους: επιρρηματική χρονική μετοχή συνημμένη στο εννοούμενο υποκείμενο του απαρεμφάτου «καταστήσαι» («ὕμᾱς»).

ἀναθέντας: επιρρηματική χρονική μετοχή συνημμένη στο εννοούμενο υποκείμενο του απαρεμφάτου «καταστήσαι» («ὕμᾱς»).